

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาแนวโน้มการพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาแนวโน้มของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของกรุงเทพมหานคร ในอนาคต

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เพื่อนำมาเป็นการอภิปรายการสัมภาษณ์ และนำผลการสัมภาษณ์ไปพัฒนาเป็นแบบสอบถามต่อไป ในส่วนของการวิเคราะห์เอกสารผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาตามทีสุภาวงศ์ จันทวานิช (2531) ได้กำหนดขั้นตอนในการวิจัย 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ตั้งกฎเกณฑ์การคัดเลือกเอกสาร
2. วางเค้าโครงของข้อมูล ทำรายชื่อแยกประเภทเนื้อหาที่จะวิเคราะห์
3. ต้องคำนึงถึงบริบท (Context) หรือสภาพแวดล้อมของข้อมูล
4. วิเคราะห์เนื้อหาตามที่ปรากฏในเอกสาร
5. สรุปใจความสำคัญ จากตัวบทเพื่อการนำเสนอ

จากการศึกษาขั้นตอนการดำเนินงานวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำมาประยุกต์ใช้กับ งานวิจัยในลักษณะดังต่อไปนี้

1. เกณฑ์การคัดเลือกเอกสาร
ผู้วิจัยได้ตั้งเกณฑ์การคัดเลือกเอกสารดังนี้
- 1.1 เป็นเอกสารการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยตรง

หรือ

1.2 เป็นเอกสารที่ตีพิมพ์บทความเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในอนาคตเฉลี่ยปีละ 1 บทความขึ้นไป หรือ

1.3 เป็นเอกสารที่ตีพิมพ์บทความเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษากรุงเทพมหานครในอนาคต เฉลี่ยปีละ 1 บทความขึ้นไป

จากเกณฑ์ดังกล่าวผู้วิจัยได้เอกสารจำนวน 19 เล่ม ดังต่อไปนี้

1. แผนงานการศึกษาและแผนงานวัฒนธรรมในแผนสาขาทรัพยากรมนุษย์ และสังคมของแผนพัฒนากรุงเทพมหานครฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2540 – 2544) และแผนพัฒนาการศึกษาของสำนักงานการศึกษาในระยะแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2540 – 2544)
2. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540 – 2544)
3. แผนพัฒนาการศึกษาของสำนักงานการศึกษาในระยะของแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2540 – 2544)
4. โครงการครูแห่งชาติ เอกสารประกอบการประชุมคณะรัฐมนตรี สกศ. สำนักงานกฤษฎมนตรี
5. การศึกษาเพื่อพัฒนาคนสำหรับสังคมไทยในสองทศวรรษหน้า
6. รายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2540
7. ความจริงของแผ่นดิน
8. วารสารการศึกษา กทม. ปีที่ 22 ฉบับที่ 12 เดือนกันยายน 2542
9. วารสารวิชาการ ปีที่ 2 ฉบับที่ 9 กันยายน 2542
10. ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก. วันที่ 19 สิงหาคม 2542
11. สานปฏิรูป ปีที่ 1 ฉบับที่ 8 ตุลาคม 2541
12. สานปฏิรูป ปีที่ 1 ฉบับที่ 9 พฤศจิกายน 2541
13. สานปฏิรูป ปีที่ 2 ฉบับที่ 11 มกราคม 2542
14. สานปฏิรูป ปีที่ 2 ฉบับที่ 16 กรกฎาคม 2542
15. สานปฏิรูป ปีที่ 2 ฉบับที่ 15 มิถุนายน 2542
16. สานปฏิรูป ปีที่ 2 ฉบับที่ 17 สิงหาคม 2542
17. สานปฏิรูป ปีที่ 2 ฉบับที่ 18 กันยายน 2542
18. สานปฏิรูป ปีที่ 2 ฉบับที่ 19 ตุลาคม 2542
19. สานปฏิรูป ปีที่ 2 ฉบับที่ 20 พฤศจิกายน 2542

2. นำเอกสารมาจัดหมวดหมู่ ตามกรอบของการวิจัย ดังต่อไปนี้
 - 2.1 แนวโน้มการพัฒนากรุงเทพมหานครทางด้าน สังคมวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการเมือง
 - 2.2 แนวคิดทางการศึกษากรุงเทพมหานครในสองทศวรรษหน้า
 - 2.3 แนวโน้มการพัฒนาหลักสูตรของกรุงเทพมหานครในสองทศวรรษหน้า
 - 2.4 แนวโน้มพัฒนากระบวนการเรียนการสอนของกรุงเทพมหานครในสองทศวรรษหน้า
 - 2.5 แนวโน้มพัฒนาวิชาชีพครูในสองทศวรรษหน้า
 - 2.6 แนวโน้มพัฒนาระบบบริหารการศึกษาของกรุงเทพมหานครในสองทศวรรษหน้า
3. วิเคราะห์เอกสารตามกรอบการวิจัยที่กำหนด
4. สรุปสาระ ประเด็นสำคัญ จากเนื้อหาเอกสารตามกรอบของการวิจัย
5. นำผลจากข้อ 4 มาสร้างแบบสัมภาษณ์ โดยยึดประเด็นสำคัญตามเนื้อหาที่วิเคราะห์เอกสารก่อนที่จะนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ

ในส่วนของการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังต่อไปนี้

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 กลุ่ม จำนวน 28 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวต้องมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนดจำแนกตามกลุ่มได้ดังนี้

 - 1.1 กลุ่มผู้นำการเมืองท้องถิ่น
 - 1.2 กลุ่มผู้บริหารสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร
 - 1.3 กลุ่มครูและผู้บริหารโรงเรียนมาตรฐานดีเด่นกรุงเทพมหานคร ปี 2540
 - 1.4 กลุ่มผู้นำองค์กรพัฒนาเอกชน
 - 1.5 กลุ่มนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ

เกณฑ์ที่ใช้เลือกผู้ทรงคุณวุฒิมีดังนี้

1. เป็นผู้ทำงาน หรือเคยทำงานเกี่ยวข้องกับการศึกษากรุงเทพมหานคร หรือ
2. เป็นผู้ที่สนใจการศึกษากรุงเทพมหานคร
3. วุฒิการศึกษาปริญญาตรีขึ้นไป
4. มีประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับการศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง มีดังต่อไปนี้

กลุ่มผู้นำการเมืองท้องถิ่นประกอบไปด้วย

1. ดร.วิชัย ตันศิริ
2. ส.ส.สมัย เจริญช่าง

กลุ่มผู้บริหารสำนักการศึกษากรุงเทพมหานครประกอบไปด้วย

1. ผู้อำนวยการสำนักการศึกษา คุณจารุพงศ์ เรืองสุวรรณ
2. รองผู้อำนวยการสำนักฝ่ายการศึกษา คุณชัยวิทย์ จิตเมตตา
3. รองผู้อำนวยการสำนักฝ่ายบริหารบุคคล คุณสุนันท์ สุนทรรัตน์
4. ผู้อำนวยการกองวิชาการ คุณไพรัช อรรถกมานนท์
5. ผู้อำนวยการหน่วยนิเทศ คุณประนอม เขี่ยมประยูร

กลุ่มผู้บริหารและครูโรงเรียนมาตรฐานดีเด่น ปีการศึกษา 2540 จำนวน 11 ท่าน จาก 4 โรงเรียน ดังนี้

1. โรงเรียนสามเสนนอก สำนักงานเขตดินแดง
2. โรงเรียนวัดบางพลัด สำนักงานเขตบางพลัด
3. โรงเรียนบางนาชน สำนักงานเขตธนบุรี
4. โรงเรียนสุเหร่าทาบช้าง สำนักงานเขตประเวศ

กลุ่มผู้นำองค์กรพัฒนาเอกชน

1. คุณวัลลภ ตังคณานุก์
2. คุณชานทอง ดาลาด
3. คุณสายรุ้ง รักษาขอบ
4. คุณสมพงษ์ พัดปุย
5. คุณมนตรี ลินทวิชัย

กลุ่มนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ

1. ดร.วิชัย วงษ์ใหญ่
2. ดร.อุทัย บุญประเสริฐ
3. รศ.ประภาภัทร นิยม
4. ผศ.ดร.सनานจิตร์ สุกนธทรัพย์
5. คุณสมศักดิ์ ชาติสุขศิริเดช

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบวิเคราะห์เอกสาร แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม

1. แบบวิเคราะห์เอกสาร เป็นตารางการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวโน้ม การพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร เอกสารที่วิเคราะห์ได้แก่ แผนงานการศึกษาและแผนงานวัฒนธรรมในแผนสาขาทรัพยากรมนุษย์และสังคมของแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2540 – 2544) และแผนพัฒนาการศึกษาของสำนักงานการศึกษาในระยะแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2540 – 2544) แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544), แผนพัฒนาการศึกษาของสำนักงานการศึกษาในระยะของแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2540 – 2544) โครงการครูแห่งชาติ การศึกษาเพื่อพัฒนาคนสำหรับสังคมไทยในสองทศวรรษหน้า รายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2540 วารสารการศึกษา กทม. วารสารวิชาการ ราชกิจจานุเบกษา สานปฏิรูป เสนอเป็นรูปตารางประกอบความเรียงดังปรากฏในภาคผนวก

2. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview) ซึ่งสร้างขึ้นจากการวิเคราะห์เอกสารในข้อ 1 แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบประกอบด้วย ตำแหน่งหน้าที่ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงานเป็นต้น

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับแนวโน้มการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของกรุงเทพมหานครในสองทศวรรษหน้า แบ่งเป็น 6 ส่วน ดังนี้

1. แนวโน้มของการพัฒนากรุงเทพมหานครในสองทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2541 – 2561)
2. แนวคิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของกรุงเทพมหานครในสองทศวรรษหน้า

3. แนวโน้มการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของกรุงเทพมหานครในสองทศวรรษหน้า
4. แนวโน้มพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนในสองทศวรรษหน้า
5. แนวโน้มพัฒนาวิชาชีพครูในสองทศวรรษหน้า
6. แนวโน้มพัฒนาคุณภาพระบบบริหารการศึกษาของกรุงเทพมหานครในสองทศวรรษหน้า

3. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 สถานภาพส่วนตัว ประกอบไปด้วย เพศ ตำแหน่งหน้าที่ ประสบการณ์การทำงาน และวุฒิการศึกษา เป็นแบบรายการตรวจสอบ (check list)

ตอนที่ 2 เป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มพัฒนาคุณภาพการศึกษา ของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร มีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ

การสร้างเครื่องมือ

การสร้างแบบวิเคราะห์เอกสาร

สร้างตารางวิเคราะห์เอกสารโดย กำหนดหัวข้อตารางตามกรอบ การพัฒนาคุณภาพ การศึกษากระทรวงศึกษาธิการ โดยมีหัวข้อดังนี้

- ช่องที่ 1 ชื่อหนังสือ
- ช่องที่ 2 แนวโน้มการพัฒนาทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง
- ช่องที่ 3 แนวคิดทางการศึกษา
- ช่องที่ 4 หลักสูตร
- ช่องที่ 5 การเรียนการสอน
- ช่องที่ 6 การพัฒนาวิชาชีพครู
- ช่องที่ 7 ระบบบริหาร

การสร้างแบบสัมภาษณ์

1. นำผลการวิเคราะห์เอกสาร มาสร้างแบบสัมภาษณ์
2. นำแบบสัมภาษณ์เสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบและแก้ไข

3. นำแบบสัมภาษณ์เสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ดังรายชื่อที่ปรากฏในภาคผนวก เพื่อตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาและการใช้ภาษา แล้วนำไปปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมยิ่งขึ้น
4. นำแบบสัมภาษณ์ จากผู้ทรงคุณวุฒิมาพิจารณาปรับปรุง แก้ไขร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ แล้วจัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูล
5. นำแบบสัมภาษณ์ไปทดลองใช้กับกลุ่มบุคคลที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล
6. นำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไข
7. จัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้รวบรวมข้อมูลต่อไป

การสร้างแบบสอบถาม

1. นำข้อมูลที่รวบรวมได้จากการสัมภาษณ์ มาจัดทำแบบสอบถามซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า (Rating scale)
2. นำแบบสอบถามมาแก้ไขร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษา
แบบสอบถามประกอบด้วย 2 ตอนคือ
ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นคำถามชนิดเลือกตอบ
ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับแนวโน้มการพัฒนาคุณภาพการศึกษาระดับพื้นฐานของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ
 1. หมายถึง แนวโน้มนั้นมีความเป็นไปได้ระดับน้อยที่สุด
 2. หมายถึง แนวโน้มนั้นมีความเป็นไปได้ระดับน้อย
 3. หมายถึง แนวโน้มนั้นมีความเป็นไปได้ระดับปานกลาง
 4. หมายถึง แนวโน้มนั้นมีความเป็นไปได้ระดับมาก
 5. หมายถึง แนวโน้มนั้นมีความเป็นไปได้ระดับมากที่สุด
3. นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมดด้วยตนเอง โดยถือหนังสือขอความร่วมมือจากบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ ไปยังกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้ง 5 กลุ่ม มีรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูล	จำนวน
1. ผู้นำการเมืองท้องถิ่น	2
2. กลุ่มผู้บริหารสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร	5
3. กลุ่มผู้บริหารและครูโรงเรียนมาตรฐานดีเด่น กรุงเทพมหานคร ปี 2540 จาก 4 โรงเรียน	11
4. กลุ่มผู้นำองค์กรพัฒนาเอกชน	5
5. กลุ่มนักวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญ	5
รวม	28

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ภาพทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ นำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง
2. นำข้อมูลเกี่ยวกับแนวโน้มการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของกรุงเทพมหานครมาวิเคราะห์ โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

$$\text{ค่าร้อยละ} = \frac{\text{จำนวนความถี่ของคำตอบ}}{\text{จำนวนผู้ตอบทั้งหมด}} \times 100$$

การหาค่าเฉลี่ย (Mean) โดยใช้สูตร

$$\text{ค่าเฉลี่ย } \bar{X} = \frac{\sum fx}{N}$$

\bar{X} = ค่าเฉลี่ยในแต่ละข้อ

f = ความถี่ของคะแนน

x = คะแนนของแต่ละคน

$\sum fx$ = ผลรวมของผลคูณระหว่างความถี่กับความถี่

N = จำนวนคนทั้งหมด

(ประกอบ กรรณสูต ; 2520)

ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

$$S. D. = \sqrt{\frac{\sum fx^2}{N} - \frac{(\sum fx)^2}{N^2}}$$

S. D. = ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

$\sum fx$ = ผลรวมของผลคูณระหว่างความถี่กับความถี่

$\sum fx^2$ = ผลรวมของผลคูณระหว่างความถี่กับความถี่ยกกำลังสอง

$(\sum fx)^2$ = ผลรวมกำลังสองของผลคูณระหว่างความถี่กับความถี่

N = จำนวนคนทั้งหมด

(ประกอบ กรรณสูต ; 2520)

3. การแปลความหมายค่าของแนวโน้มการพัฒนาคคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร มี 5 ระดับ ดังนี้

4.50 – 5.00 มีแนวโน้มความเป็นไปได้ระดับมากที่สุด

3.50 – 4.49 มีแนวโน้มความเป็นไปได้ระดับมาก

2.50 – 3.49 มีแนวโน้มความเป็นไปได้ระดับปานกลาง

1.50 – 2.49 มีแนวโน้มความเป็นไปได้ระดับน้อย

1.00 – 1.49 มีแนวโน้มความเป็นไปได้ระดับน้อยที่สุด

(ประกอบ กรรณสูต; 2529)

ถ้ามีคะแนนใกล้เคียงกันหลายข้อ ผู้วิจัยจะพิจารณาเฉพาะคะแนนที่อยู่สูงสุด และรองเท่านั้น